

בן עיר שהלך לבד

בס"ד

בן עיר שהלך לבדך - סעיף זה רבו פירוטיו מאוד, עיין בפמ"ג ובפארי אחרונים.
והעתקתי במ"ב רק שיטת רס"י שהסכימו עליה הרבה ראשונים, וגם זה בקילור נמרץ.
ומ"מ למעשה אני מבקש מהקורא שלא יסמוך עלי לעניין ברכה...

רמב"ם
ה"ק
רמב"ם

בן עיר שהלך לבדך
ובן בריך שהלך לעיר -
אם עתיד לחזור למקומו קורא במקומו,
ואם לאו - קורא עמהם.

רמב"ם
ה"ק

"אמר רבא: לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי ארבעה עשר, אבל אין עתיד לחזור
בלילי ארבעה עשר - קורא עמהם.
אמר רבא: מנא אמינא לה - דכתיב (אסתר ט') 'על בן היהודים הפרזים הישנים בערי
הפרוזות', מכדי כתיב 'היהודים הפרזים', למה לי למיכתב 'הישנים בערי הפרוזות'? הא
קמשמע לן: דפרוז בן יומן נקרא פרוז.
אשבחן פרוז, מוקף מנא לן? - סברא הוא, מדפרוז בן יומן קרוי פרוז - מוקף בן יומן
קריו מוקף."

רמב"ם
רע

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי
פסחים עד חצות - עושין, מקום שנהגו
שלא לעשות - אין עושין. החולך ממקום
שעושין למקום שאין עושין, או ממקום
שאינן עושין למקום שעושין - נותנין עליו
חומרי מקום שיצא משם, וחומרי מקום
שהלך לשם. ואל ישנה אדם מפני
המתלוקת.

רמב"ם
פ"ח פ"ג

משנה.

בן עיר - שזמנו בארבעה עשר. שהלך לכרך - שזמנו בחמשה עשר. אם עתיד לחזור - מפרש בגמרא. קורא במקומו - כחובת מקומו, בן עיר בארבעה עשר, בן כרך בחמשה עשר.

גמרא.

לא שנו - דבן כרך שהלך לעיר ועתיד לחזור למקומו קורא בחמשה עשר ולא בארבעה עשר.

אלא שעתיד לחזור בליל ארבעה עשר - אם קודם עמוד השחר ילא מן העיר, הוא דקתני שאינו צריך לקרות עמהן בלילי ארבעה עשר, אף על פי שעודנו שם, הואיל וביום לא יהיה שם - אין זה אפילו פרוז בן יומו.

אבל אין עתיד - ללכת משם בלילה, דהשתא הוי פרוז לאותו יום אף על פי שעתיד לחזור למחר ליום (אחר) [אחד] - נקרא פרוז, וקורא עמהן בין בלילי ארבעה עשר בין בארבעה עשר, והוא הדין לבן עיר שהלך לכרך, אם עתיד לחזור בלילי חמשה עשר, שלא יהא שם ביום חמשה עשר - לא הוי מוקף ליומו, וקורא בארבעה עשר כחובת מקומו ואף על פי שהוא בכרך, אבל אין עתיד לחזור בלילי חמשה עשר - אין צריך לקרותה בארבעה עשר, וממתין וקורא עמהן, אף על פי שסופו לחזור לאחר זמן.

ר"ע.
משנה ג.

אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד אבל אינו עתיד לחזור בלילי י"ד קורא עימהם. פרש"י דקאי אבן כרך שהלך לעיר... ולא רצה לפרש מלתיה דרבא גם אבן עיר שהלך לכרך, דלא מסתבר למימר שאם ישנו בכרך ביום י"ד, שחלה עליו חובת קריאת מוקפין... כיוון דעדיין לא הגיע זמן קריאת מוקפין, למה תחול עליו חובת קריאתן? זהו סברת רש"י. מיהו לישנא דהש"ס משמע דרבא קאי אכולה מתני". וכן מוכח בירושלמי. ויש ליישב דברי רבא אכולה מתני", וכמו שמועיל לבן כרך להיות כבן עיר כשעמד שם ליל ארבעה עשר ומקצת היום, שהוא זמן קריאתה של בני העיר, וחלה עליו חובת קריאתן, כמו כן מועיל לבן עיר שהלך לכרך ועמד שם עד מקצת יום י"ד, כיוון שבזמן חיוב קריאת בני מקומו אינו עמהם נסתלק מעליו חובת קריאת אנשי מקומו ונכלל עם בני הכרך להתחייב בזמן קריאתן, וקרינן ביה מקוף בן יומו, כיוון שהוא בכרך בזמן קריאת בני עירו ונסתלק מעליו חובת מקומו הקוראים ביום י"ד. וקרינן ביה מוקף בן יומו, ואף אם יחזור לעירו יקרא ביום ט"ו...

ר"א
שם א"ע

"בן עיר מהו שיוציא בן כרך ידי חובה?
 ייבא כהדא - כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים יד"ח.
 בן כרך מהו שיוציא בן עיר ידי חובתו?
 וייבא כהדא - כל שאינו חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתו, או
 ייבא כהיא דאמר ר' חלבו בשם ר' חייא רבת, הכל יוצאים בי"ד שהוא זמן
 קריאתה.

יר/ט"א
 מ"א פ"ב ה"ג

בני כרכים שקדמו לי"ד לא יצאו...
 בהדיא אמרו זמננו של זה לאו זמנו
 של זה. ואע"פ שבתלמוד המערב
 אמרו 'הכל יוצאין בארבעה עשר'
 - לא נאמר זה אלא על הספקות.

דאורי מש"כ פ.

וכן מוכח בירושלמי דגרסינן התם ריש פ"ב... בן כרך מהו
 שיוציא בן עיר י"ח... וכיוון דבדיעבד יוציא, מחויב בדבר
 קרינן בין... ומיהו נקטינן לה לחומרה, דבש"ס דילן משמע
 דמוקפין אינן יוצאין בי"ד, וגרסינן בירש מכילתין..
 בזמניהם - זמנו של זה לא כזמנו של זה, ומשמע דלעכובא
 הויא, והכי נקטינן.

פרי י"ב, גיט"ה ס"ק ט"ז

כלל ידוע בתלמוד - כל המחויב בדבר מוציא את הרבים ידי חובתו.
 מעתה, שאלו בתלמוד המערב - בן עיר מהו שיוציא בן כרך, ובן כרך מהו
 שיוציא בן עיר. והשיבו: בן עיר אינו מוציא בן כרך שהרי נפטר לו,
 ופקעה ממנו חובת מגילה. בן כרך מוציא בן עיר אע"פ שאין זמנו עדיין,
 שהרי מכל מקום חייב מגילה מוטל על הכל מתחילת ליל י"ד.

דאורי
 יצ"ה ס"ז:

בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר - אם היה דעתו לחזור
 למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא כמקומו, ואם לא היה
 בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא
 שם.

י"ז
 גיט"ה ס"ז

נתחייב כאן וכאן

בן עיר שעקר דירתו לילי חמשה עשר -
נתחייב כאן וכאן.

יחסי
מגלה ס"ב ה"ג

סימן יט

פרוז או מוקף שחייבים במגילה בי"ד וגם בט"ו
מזיא וזיא ע"ג
הרב ע"ה ס"ב ע"ג

בפירוש דברי הירושלמי דבן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן

הגרא ראס אמר בשם הר"ן, דפירש הירושלמי במגילה (פ"ב ה"ג) "בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן" — דבי"ד נתחייב לקרוא כפרזים ובט"ו נתחייב כמוקפים, והוא אומר דאפילו שכבר קרא בי"ד מ"מ כשבא לעיירה מוקפת חייב לקרוא שנית.

דבר זה תמוה, שאחרי שכבר יצא יחזור ויתחייב שנית. ואמרתי בפירוש הירושלמי דמיירי בבן עיר שעקר דירתו לגמרי מעירו ונעשה דייר קבוע בכרך. ובוה מדוקדק מאד לשון הירושלמי שאומר בן עיר שעקר דירתו, דלכאורה יש כאן שגוי מלשון המשנה בן עיר שהלך לכרך ומאי לשון עקר דנקט כאן. אלא שהוא הדבר שאמרנו, דאם הלך בן עיר לכרך בליל ט"ו אחר שכבר יצא ידי חובה בעירו, א"א לחייבו שנית אם דעתו לחזור מטעם מוקף בן יומה, דריבויא דבן יומו לא ניתן אלא למי שלא יצא עדיין ידי חובה שהוא עובר מדין פרוי למוקף, אבל לא לחייבו שנית, ולכן נקט לשון 'עקר דירתו' שהפירוש הוא שעקר דירתו לגמרי מעירו, ונעשה דייר קבוע בכרך, דהשתא לא מכח רבויא קא אתינגן עלה לחייבו בט"ו, אלא מעיקר הדין, משום דבן מוקף ממש הוא ולא שייך בו לומר דאין לך בו אלא חידושו ולכן גם בשכבר יצא מתחייב שנית ככל שאר המוקפין.

ומהאי טעמא נ"ל שבן כרך שהלך לעיר וקרא שם ביום י"ד מדין פרוי בן יומו וחזר בליל ט"ו למקומו בכרך, קורא שנית במקומו בט"ו אף שכבר יצא, דבכה"ג שהוא באמת בן כרך אין אנו זקוקים לרבויה דקרא כדי לחייבו במגילה, דלא מוקף בן יומו הוא אלא כמוקף גמור, ולכן שוב לא תחלוק בו בין יצא ובין לא יצא, דבכגון זה עדיף מדינו של הירושלמי בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו ונעשה דייר קבוע בכרך וכו', שבכגון זה כל הזמן עיקר דירתו היה בכרך ולא היה בעיר רק בדרך עראי.